

Ljudski tednik.

Neodvisno glasilo slovenskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Cena za Jugoslavijo: 20 Din za celo leto.

Za inozemstvo 50 Din za celo leto.

Posamezne številke stanejo po 1 Dinar.

Uredništvo in upravništvo:

Ljubljana, Sodna ulica št. 5.

Nefrancirana pisma se ne sprejemajo.

Rokopisi se ne vračajo.

Velik Jugoslovan.

Dne 19. januarja 1917 je sprejel tedanji avstrijski ministrski predsednik grof Klam Martinic sledeče, za ministra vnanjih zadev grofa Cernin-a namenjeno pismo:

„Euer Exzellenz!

Als Obmann des kroatisch-slovenischen Reichsratsklubs nehme ich mir die Ehre, Euer Exzellenz im Namen des vom Klub vertretenen kroatisch-slovenischen Volkes zu versichern, dass die heuchlerische Versicherung der Entente in der Note an Mister Wilson wegen Befreiung der Slaven in Oesterreich bei den Südslaven nur Entrüstung hervorgerufen hat, da unser kroatisch-slovenisches Volk wie immer so auch jetzt fest und ganz entschlossen ist, in Not und Tod der Monarchie und dem erhabenen Herrscherhause der Habsburger treu und ergeben zu sein.

Zugleich bitte ich Euer Exzellenz, von dieser unserer Versicherung nach eigenen Gutdünken jeden beliebigen und ratsamen Gebrauch machen zu wollen.

Mit dem Ausdrucke grösster Hochachtung ergebenster

Korošec.“

V slovenskem prevodu se tedaj to pismo današnjega načelnika SLS, predsednika Jugoslovanskega kluba in večkratnega jugoslovanskega ministra glasi tako-le:

Vaša Prezvzišenost!

Kot načelnik hrvatsko-slovenskega državnozbornskega kluba si jemljem čast, zagotavljati vašo ekscelenco v imenu od kluba zastopane hrvatsko-slovenskega ljudstva, da je **hinavsko zagotavljanje antante** v noti na gospoda Wilsona radi osvoboditve Slovanov v Avstriji vzbudi-

lo pri Jugoslovanih samo ogorčenje, ker je naše hrvatsko-slovensko ljudstvo, kakor vselej tako tudi sedaj, trdno in celotno odločeno, biti **zvesto in udano v stiski in v smrti monarhiji in vzvišenemu vladarskemu domu Habsburžanov.**

Obenem prosim Vašo Prezvzišenost, da se izvolite svobodno poslužiti tega našega zagotovila po lastnem prevdarku in uvidevnosti.

Z izrazom največjega velespoštovanja najudanejši

Korošec l. r.

To tehtno pismo, katero je bilo snosobno podaljšati vojno, je pisal in oddal Korošec, ne da bi bil koga tudi le vprašal, akoravno je bila njegova **dolžnost**, vprašati klub ali vsaj parlamentarno komisijo. Drznil se je kar na lastno pest, ne zmenič se za **ravno nasprotno mišljenje velikega dela Hrvatsko-slovenskega kluba**, podati dalekosežno in usodno izjavo v imenu celega hrvatsko-slovenskega ljudstva in **ponujati življenje svojih slovenskih in hrvatskih rojakov za habsburški režim!**

In vendar nima nihče tako polnih ust demokratizma kot Koroščeva stranka! Lep demokratizem, istoveten z avtokratizmom slučajnega „voditelja“.

Nobenega dvoma pa ni, da je gospod **Korošec** v svojem patrijotičnem pismu izlil svoje **pravo srce**. Saj je bil popolnoma neodvisen načelnik Hrvatsko-slovenskega kluba. Nobene oficijelne pozicije ni imel, katera bi mu bila nalagala kakršnekoli posebne dolžnosti in ga stavljala pod kakikoli moralichen pritisek.

Dr. Korošec je zares prava podoba svoje stranke. Iz črnorumenega avstrijakantstva v monarhistično velesrbstvo, potem zopet v hrvatsko republikanstvo, iz katerega leze

stranka zopet ven, kam? Tega niti sama ne ve. Kakor kane...

Samo eno je gotovo: Tam, koder je nevarno, je ni nikdar. Vsako zastavo razobesi, katera garantira dragoceno telesno varnost njenih voditeljev.

Dr. Korošec je bil prepričan avstrijakant, Tega menda sam ne bo tajil. Kaj pa je danes? In kaj je prav za prav njegova stranka. **Ta zagovetka se bo rešila tisti dan, ko pa-dejo krinke.**

Pred sestankom narodne skupščine.

Danes 20. t. m. se zopet sestane narodna skupščina. Po raznih vesteh bo zasedanje skupščine kratko ter se ima po sprejetju nekaterih zakonov, ki so na dnevnem redu, zopet prekiniti.

Od pomladanskega zasedanja narodne skupščine se preko poletnih počitnic notranje politični položaj ni mnogo izpremenil. Vladna večina je ostala ista, kakor je bila, opozicija pa tudi še ni točno opredelila svoje stališče oziroma taktiko za bodočnost.

Mogoče je, da je taktika voditeljev opozicije že določena, toda množice, katere zastopa, ni vprašal nihče za mnenje in izdana tudi ni bila nobena oficijelna izjava, iz katere bi bilo razvidno, v kateri smeri namerava uravnati svoje delo.

Ljudje, ki govore neprestano o demokratičnih principih in o vladi ljudstva v javnih poslih, molče tudi napram svojim lastnim volilcem, od katerih zahtevajo popolnoma slepega zaupanja. Ta zahteva je težka in velika, če se pomisli, da niso pokazali doslej niti najmanjšega uspeha s svojim delom.

Vprašanje je, če bodo hoteli volilci še naprej slepo slediti svojim dosedanjim voditeljem, ki niti ne povedo, kaj hočejo in kako hočejo svoje obljube uresničiti. Zakaj jasno je, da ne morem trajno zaupati človeku, ki noče niti povedati, kako in v katere namene bo rabil moje zaupanje. Kar velja za posameznika, pa velja še v veliko večji meri za splošnost, za posamezno stranko, za vse ljudstvo.

So slučajji, v katerih se tudi lahko zaupa v posamezne osebe, a so to izjemni slučajji takrat, kadar imamo dokaze, da je ta oseba zaupanja vredna in da ima za seboj že uspehe za dobrobit ljudstva. Človeku pa, ki nima pokazati ničesar, kar bi storil za javni dobrobit, ki je mogoče celo to uničil, kar je ljudstvo že dobrega imelo in bi lahko imelo, ne bom neomejeno zaupal ter mu bom poveril v najboljšem slučaju določeno nalogo z omejenim delokrogom. Zakaj vsakdo greši proti zdravi pameti, kdor dere za ljudmi, ki ne povedo, kaj hočejo. To je greh proti naravi in proti Bogu —!

Človek zdrave pameti misli: Kjer gre za mojo usodo, hočem soodločevati! Ne smete delati računov brez krčmarja! Krčmar bi imelo biti slovensko ljudstvo. Kakor pa je videti, si voditelji SLS laste vlogo krčmarja, ljudstvo pa ima samo pravico, da molči in plačuje slabo politično vino in zavrelico SLS!

Zato je tem bolj upravičen klic voditeljem SLS: Natočite nam čista vina! Povejte, kaj hočete in kaj delate?!

Po spomladanskem zasedanju narodne skupščine je sklenilo vodstvo SLS pod predsedstvom dr. Korošca v Celju, da bo sklicalo pred jesenskim zasedanjem parlamenta zbor zaupnikov SLS, na katerem naj se odloči o nadaljni taktiki Jugoslovanskega kluba. Danes se sestaja narodna skupščina, zbora zaupnikov SLS, na katerem naj bi poslanci pred vrhovno instanco svoje stranke položili račun za svoje dosedanje delo ter predložili načrt za bodoče, pa še ni bilo in ga bržkone tudi kmalu ne bo. Tiste maloštevilne zaupnice z maloštevilnih shodov poslanca Škulja in drugih ministrantov, ministra na razpoloženju dr. Korošca, na katerih je bilo po 20—50 ljudi z ženskami in otroci vred, ne morejo biti odločilne, kadar gre za celokupne koristi slovenskega ljudstva.

Ako dr. Korošec in njegovi ljudje nočejo polagati računa pred vso slovensko javnostjo, dasi trdijo, da so edini pravoveljavni njeni zastopniki, zakaj ga potem nočejo položiti pred

ožjimi svojimi zaupniki iz SLS, na kar so tudi vezani potom sklepa vodstva SLS?! Ali se boje morebiti lastnih ljudi, lastnih zaupnikov? Ali so vam volilci dobri samo pred volitvami in za parade in ne tudi takrat, kadar gre za njihove žepe in za njihovo usodo?!

Naj bo položaj tak ali tak, voditelji SLS so dolžni, da položijo račun in vprašajo svoje volilce za mnenje. Če govorite o avtonomiji, o samoupravi in samovladu ljudstva, potem izvajajte ta načela vsaj v lastni stranki, da vzdržite vsaj videz, da imate „široko odprto srce za ljudske potrebe in težnje.“

V nasprotnem slučaju so upravičena sumničjenja in očitanja, da iščete samo načina in potov, po katerih bi se vzdržali na površju radi lastnih osebnih koristi.

In takim voditeljem, ljudstvo ne more trajno poveriti svojega zaupanja. To zaupanje je omajano tembolj, ker ne vidi ljudstvo nobene odločne poteze v politiki dr. Korošca in tovarišev. Ali ni to ironija, če se dr. Korošec naslanja nekaj časa na Radičevo republikanstvo, potem pa naenkrat išče zaslombe pri osebi kralja. Torkov „Slovenec“ namreč poroča, da je kralj priznanemu hrvatskemu politiku izjavil, da želi zadovoljiti Hrvate v vseh njihovih zahtevah, v kolikor se ne ogrožava edinstvo in moč države. V kolikor bo treba, da se pa spremeni notranja ureditev države, je kralj pripravljen, da od svoje strani postavi na dnevni red revizijo ustave. Tega pa on ne more storiti prej, dokler mu hrvatski politiki ne stavijo konkretnih predlogov.

Nočemo vmešavati kralja v dnevno politiko. Zdi se nam pa, da kaže ta „izvirna“ brzojavka v veliki meri tajne želje dr. Korošca in njegovih tovarišev. „Slovenec“, ki je tako dobro informiran, ne pove, kdo je oni „priznani hrvatski politik“, s katerim je govoril kralj. Nam se zdi, da hočejo poslanci SLS v svoji demagoški politiki izigravati tudi osebo kralja, samo da bi se vzdržali na površju in dalje slepili svoje volilce. Njim je vseeno: če jim ne more pomagati republikanec Radič, naj pomaga „z izvirnimi vestmi“ kralj Aleksander. Samo, da so zgoraj!

Mi smo pred spomladanskimi volitvami to-le zapisali: „Revizija ustave je dolgotrajna operacija. Aprila se snide skupščina. Po izvršenih formalnostih naj se, recimo, prične debata o predlogu za revizijo ustave. Predvsem mora stvar rešiti odsek. Potem zelo obsežne državnopravne debate v skupščini. Če gre dobro,

je stvar rešena znabiti v pol leta, tedaj približno do srede oktobra t. l. Nato sledi razpust skupščine in razpis novih volitev za konstituantno. Do sestanka ustavotvorne skupščine preidejo zopet štirje meseci. Potem se začne najprej konstituiranje ustavotvorne skupščine. Ko je to izvršeno, more šele začeti razprava o novi ustavi. Te razprave v odseku in v plenumu bodo seveda zelo obsežne, ker prinese vsaka stranka svoj načrt. To bo šlo toliko časa, da se stvo-ri kaka večina, ki končno sklene ustavo po svojem okusu, ki pa preglasovanim ne bo všeč. Za to novo ustavotvorno delo treba računati zopet najmanj šest mesecev. Vzemimo, da se sklenjena nova ustava sankcionira, potem se zopet razpusti konstituenta in razpišejo nove volitve za redno narodno skupščino. Do zepetnega sestanka redne skupščine po volitvah treba okroglo 4 mesece. Imamo tedaj najmanj 20 mesecev od označenega roka. Videli se bomo kot posestniki nove ustave pri nadaljevanju zakonodajnega dela v najugodnejšem slučaju šele sredi decembra leta 1924., skoraj gotovo pa še pozneje, morebiti spomladi l. 1925. Kaj bi se pa zgodilo ta čas z nujnimi potrebami ljudstva in države? Kaj z nujno zakonodajo na vseh poljih ljudskega in državnega življenja? V tem dolgem času se lahko naredi toliko škode, da je ne bo mogoče popraviti znabiti niti v 50 letih in tako bo zopet moralo ljudstvo drago plačevati, ker so se poslanci, namesto da bi delali za ljudski blagor, igrali revizije.“

Navedeni račun velja danes še bolj kot pred meseci, saj smo danes pravzaprav tam, kjer smo bili pred šestimi meseci. V teh šestih mesecih niso poslanci SLS ničesar dosegli, ali bodo še dalje slepomišili?

Mi nismo načelno proti reviziji ustave, toda za vsako tako delo, ki posega globoko v državne temelje, je treba najti pameten in izvedljiv način. Ali so ga poslanci SLS našli? Naj povedo, ker doslej tega nismo še spoznali.

Radi verjamemo, da bi dr. Korošec in tovariši sprejeli v svoji stiski vsako pomoč, naj bi prišla od severa ali juga, od vzhoda ali zahoda, a kdo se naj zanese na take dvoživke?

Zato bi se nam zdelo popolnoma umestno, če bi dr. Korošec in tovariši izvršili omenjeni sklep vodstva SLS ter sklicali zbor zaupnikov svoje stranke, katerim naj povedo, kaj delajo, kaj hočejo, — in katerim naj prepuste svobodo odločevanja. Nas zanima ta stvar v interesu slovenske-

ga ljudstva, ki je doslej že dovolj trpelo radi slepomišljenja svojih voditeljev.

Ne igrajte se z usodo slovenskega ljudstva, ki živi v dovolj težkih gospodarskih razmerah. Blagor vam, ako izpolnite ljudske želje! Doslej niste niti ene. Natočite čisto vino, zakaj tudi Vaši volilci bodo izpljunili zavrelico!

Politični pregled.

Pretekli teden je finančni odbor razpravljaval o izpremembah zakona o taksah. Povišanje taks je ogromno in sodijo, da bo znašalo 400 milijonov dinarjev in ne samo 100 milijonov, kakor zatrjuje finančni minister. S povešanjem raznih taks bodo prizadeti zlasti nižji sloji. Zakon o povešanju taks stopa v veljavo s 1. novembrom. Sporazumno z vlado je predsednik skupščine določil kot prvo točko dnevnega reda v jesenskem zasedanju parlamenta, ki se prične dne 20. septembra, zakon o taksah. Potem pride na vrsto invalidski zakon. Ta čas bo finančni minister predložil dvanajstine za oktober, november in december.

Kakor sodijo, bo za dne 20. t. m. sklicano izredno zasedanje narodne skupščine zelo kratko. Skupščina ima predvsem rešiti le zakon o taksah, na podlagi katerega se imajo povišati razne takse in pristojbine v svrhu kritja 2.480.650 dinarjev znašajočega proračunskega deficita. Vladi je potrebno tudi zakonito kritje svojih izdatkov za mesece oktober, november in december, ker koncem meseca poteče veljavnost dosedanjih dvanajstin. Ker je tehnično nemogoče, da bi narodna skupščina sprejela do konca tega meseca državni proračun za l. 1923./24., namerava vlada predložiti nove dvanajstine. Vlada želi, da se razprave v finančnem odboru in plenumu narodne skupščine pospešijo, da bi bile končane 28. septembra, nakar bi se odgodilo zasedanje do 20. oktobra. Med tem časom bo skušala vlada v parlamentu okrepiti svojo pozicijo.

Povodom pisanja nekaterih listov, da nameravajo Nemci stopiti v opozicijo, izjavljajo nemški posanci, da nimajo posebnega povoda menjati svojo orijentacijo napram vladi, češ, da se napram nemškim manjšinam korektno postopa.

Pašič je pretekli teden sprejel poslanca Ferat bega, predsednika džemijeta in še dva člana. Konferenca je bila precej dolga in se je nanašala na razmere v Južni Srbiji. Predstavniki džemijeta so Pašiču izjavili,

da še ne mislijo zapustiti vlade, temveč zahtevajo, da se v južnih krajih izvede red in mir.

V radikalskih vrstah se sedaj razpravlja o razveljavljenju mandatov Radičevih poslancev. To vprašanje naj bi prišlo na vrsto na prvi seji verifikacijskega odbora.

*

Naš spor z Italijo je zavzel v zadnjih dneh nekoliko ostrejšo obliko. Koncem preteklega tedna je vodja naše delegacije pri društvu narodov pustil registrirati rapallsko pogodbo, kar pomenja zelo važen korak za rešitev reškega vprašanja. Jugoslovanski delegati pri društvu narodov so obvestili italijansko delegacijo, da nameravajo izvesti registracijo rapallske in santmargheritske pogodbe ter so predlagali, naj bi se ta korak izvršil sporazumno. Ko je dobila navodila od svoje vlade, je italijanska delegacija pristala na to zahtevo. Z registracijo obeh pogodb je v vsakem konkretnem slučaju na prošnjo prizadetih pristojno glede ureditve in izvedbe pogojev društvo narodov. Kakor se čuje, je dr. Ninčič priložil k rapallski pogodbi tudi vse njene anekse, dalje Sforzino pismo in mapo. Trdi se, da je Pašič povodom svojega bivanja v Franciji dobil jamstva, da bo društvo narodov podpisalo naše pravice. V naših političnih krogih se misli, da je Mussolini pristal za nadaljevanje pogajanj vsled francoske intervencije, do katere je prišlo po razgovoru Pašiča z Poincarejem v Parizu. Zaradi položaja, v katerem se nahaja reško vprašanje, je vlada pozvala zunanjšega ministra dr. Ninčiča, ki se sedaj nahaja na zborovanju društva narodov v Ženevi, naj se čimprej vrne v Beograd. Te dni so došli v Rim člani jugoslovanske paritetne komisije. Na prvi seji bo izročil dr. Rybač odgovor jugoslovanske vlade na ital. noto.

Grško-italijanski spor. Grško-italijanski spor se smatra za poravnat. Italija je morala pristati, da izprazni Krf do 27. septembra. Ako bi bile potrebne nadaljne sankcije proti Grški, bi jih izvedla celokupna antanta. Ker se je Italija odločila, da izprazni otok Krf dne 27. septembra, si pridruže medzavezniška kontrolna komisija, da v slučaju neizpolnitve navedenih pogojev sporoči Grški nove prisilne odredbe in kazni, ki morejo obstojati zlasti v zaplembi 50 milijonov lir. Veleposlaniška konferenca je odobrila navodila za internacionalno preiskovalno komisijo, za katere načelnika je imenovan bivši francoski vojaški ataše v Tokiu polkovnik Peand.

Komunistična zarota v Bolgariji.

V Bolgariji je začela vlada preganjati komuniste. V Sofiji so pri preiskavi v komunističnem klubu izsledili dokumente, iz katerih je razvidno, da so komunisti pripravljali prevrat, ki bi se imel izvršiti 17. t. m. Navodila so bila dana od boljševiske centrale v Moskvi. Bolgarski komunisti so bili baje v zvezi s sorodnimi organizacijami v Jugoslaviji, Rumuniji in Grški. Večina aktov, ki jih je zasegla policija, je bilo podpisanih od Trockega, Zinovjeva in komisarja za mednarodno propagando Jožefoviča. Pretekli teden je došlo v Sofiji do spopadov med orožniki in komunisti, ki so hoteli prirediti protestno zborovanje radi preganjanja komunistov. V spopadu je bila vržena bomba, ki je ranila več oseb. Orožniki so obkolili ves trg, na katerem bi se imelo vršiti zborovanje, pri čemer je prišlo do streljanja. Policija je aretirala veliko število oseb. Aretacije komunistov se nadaljujejo. V zaporih je nad 800 oseb.

Sporazum med Grško in Jugoslavijo. Med Grško in Jugoslavijo se je sklenila pogodba glede solunskega pristanišča. Grška se obvezuje prepustiti kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev del solunskega pristanišča z vsemi pomoli in skladišči. Pogodba je veljavna za dobo 50 let.

Nemčija. Med francosko in nemško vlado so se pričela pogajanja sporedno v Berlinu in Parizu. Nemški državni kancelar dr. Stressemann je izjavil, da je Nemčija pripravljena zastaviti določen del svojega nepremičnega premoženja kot jamstvo. Od najetega posojila bi Francija lahko dobila naenkrat večjo svoto denarja, dohodke zastavljenih hipotek pa bi upravljala posebna družba za kritje obresti. To jamstvo je tako veliko, da mora zadostovati, da Francija takoj lahko vrne zasedeno Poruhrje Nemčiji. Francoski poslanik v Berlinu De la Margerie je razpravljal z državnim kanclerjem o vseh višjih vprašanjih. O pozitivnih uspehih se še ne more govoriti, vendar pa se domneva, da so se dosegli poveljni uspehi glede pasivnega odpora v Poruhrju in spremembe zasedbe okupacijskega značaja. Ker se je dosegel glede teh zadev med Francijo in Nemčijo načelni sporazum, je verjetno, da bo reparacijsko vprašanje tvorilo predmet splošne konference vseh zavezniških in asociiranih držav s pritegnitvijo Nemčije. Francoska vlada ne zavrača nove nemške ponudbe. Nemški državni kancelar dr. Stressemann je izjavil, da bi bila nemška industrija pripravljena odstopiti 30 odstotkov delniške glav-

nice francoski industriji. V zadnjem času so se že ponovno vršila tudi pogajanja med nemškimi industriji in odličnimi francoskimi krogi.

Revolucija na Španskem. V Španski je pretekli teden nastal vojaški prevrat, čegar glavno središče je bila Barcelona. Prevrat ni bil naperjen proti dinastiji, temveč proti dose-danji liberalni vladi. Vzroki so vojaško-politični. V Španiji se že dalje časa bijejo ostri politični boji zaradi poraza, ki ga je imela Španija v Maroku. V decembru 1922 je bila vlada poverjena liberalnim opozicionalcem. Poleg vojaštva v Kataloniji so se uprle tudi garnizije v Sevilli, Saragossi in Cordovi. V Saragossi so bile velike manifestacije vojaštva in prebivalstva proti maroški ekspediciji. Dosedanji ministrski predsednik Alhucemas je predlagal kralju, naj se uporniki pokličejo na odgovornost. Kralj je to odklonil. Ministrski predsednik Alhucemas je podal nato svojo demisijo, ki je bila sprejeta. Kralj Alfonz je poveril sestavo nove vlade barcelonskemu guvernerju Primu de Revera, ki stoji na čelu prevratnega gibanja. Z imenovanjem generala Primo de Revere, voditelja voj. revolucije, za ministrskega predsednika, je Španska izročena vojaški diktaturi. Novi predsednik vlade je sestavil direktorij, ki je prevzel vso oblast v državi. Nad Špansko je razglašeno obsedno stanje. Program novega režima je fašistovski. O svojem programu se je de Revera izjavil, da hoče ustvariti pošteno, zakonito podlago javne uprave, popraviti denarstveno stanje Španije, zagotoviti delo in obračunati s krivci marokanske nesreče. Primo de Revera namerava urediti sedanji direktorij tako, da bo poklical v posamezna ministrstva pristojne uradnike, ki bodo vodili posle do konsolidacije novih razmer in ugodnega terena za novo vlado. Primo de Revera hoče vladati brez parlamenta, ki je bil sedaj razpuščen. Nove volitve ne bodo razpisane, dokler nova politika ne bo popolnoma organizirana.

**Naročajte in razširjajte
„Ljudski tednik“!**

Reka — Italijanska?

Po registriranju rapallske pogodbe in st. margheritskih dogovorov pri društvu narodov od naše strani so nas Italijani presenetili z okupacijo Reke, ki se sicer opravičuje s potrebo vzdrževanja reda in miru na Reki kot neobhodna in samo začasna, ki pa pomenja z ozirom na očitvidne želje italijanske vlade in italijanskih fašistov prvi korak k aneksiji Reke po Italiji.

Kako se je to zgodilo? Prof. Attilio Depoli, podpredsednik reške konstituante, ki je vodil reško vlado od 1922, je poslal ministrskemu predsedniku Mussoliniju pismo, v katerem naznanja svoj odstop in pravi med drugim: „Danes, ko niso dala pogajanja nikakega zaključka, ko ni ničesar, kar bi dajalo upanje na bližnje izboljšanje gospodarskega in političnega življenja mestu, bi bilo mogoče nadaljno službeno žrtvovanje ne le nekoristno, marveč naravnost škodljivo. Mesto je izgubljeno, ako italijanska vlada ne sprejme takoj nase njene usode. Sredi moralnih in materijalnih razvalin, ki so zadele mesto vsled dogodkov zadnjih petih let, živi samo ena sila, ki se spoštuje: Italija. Italija, ki vodi Reko s svojimi vojaki, Italija, ki je preskrbela prebivalstvo s hrano, ko ni bilo nobene zaloge več, ki zagotavlja s svojimi sredstvi nadaljevanje javne službe, Italija, do katere se obrača Reka z zaupanjem in od katere pričakuje rešitev.“ Po raznih vesteh je obstojal med Mussolinijem in podpredsednikom reške vlade sporazum, po katerem bi imel Depoli podati ostavko, čim bi se imela izvršiti registracija rapallske pogodbe pri društvu narodov. Torej je bila vsa igra med Mussolinijem in reško vlado dogovorjena, kar je tudi očitvidno.

Italijanska vlada je na Depolijevo pismo sklenila sledeče: Ministrski svet, ki je prejel pismo podpredsednika reške konstituante Depolija, ki izjavlja, da vlada mesta Reke z ozirom na nezdrave prilike na Reki in v brezupnosti na boljši položaj podaja ostavko, imenuje senatorja kraljevine Italije, generala Giardinija za vojnega guvernerja Reke z nalogo, da osigura javni red in oskrbuje upravo. Ta sklep vlade je bil dostavljen vladi v Belgrad. Dne 17. t. m. je prispel novi guverner na Reki general Giardino z ladjo iz Opatije. Na obali ga je množica ljudstva sprejela z burnimi pozdravi. V slavnostnem sprevedu je odšel general Giardino v guvernerjevo palačo, kjer je imel kratek nagovor, ki ga je kmalu nato

izdal v proklamaciji reškemu prebivalstvu. V proklamaciji izjavlja guverner, da izpolnjuje povelje Rima in Italije in zagotavlja, da bosta oni imeli odločilno besedo pri določanju usode mesta Reke. Dalje pozivlja prebivalstvo k strogi disciplini, miru in redu ter sodelovanju za uspešno izvedbo upravnih poslov.

Italijanski poslovni odpravnik Sumonte v Belgradu je v imenu svoje vlade sporočil našemu zunanjemu ministrstvu, da je imenovan general Giardino za upravitelja na Reki. To imenovanje pa ne znači nikake važne spremembe v sedanjem stanju pogajanj in se ne sme tolmačiti kot kak prejudic za eventualno spremembo, temveč je treba smatrati to odredbo Italije kot nujen korak za ohranitev miru in reda na Reki, ker so zadnji čas razmere na Reki postajale od dneva do dneva neznosnejše. V korist Reki je, da se mesto obvaruje pred ekstremnimi elementi. V sličnem smislu je podala italijanska vlada svoje izjave tudi našemu poslaniku v Rimu g. Antonijeviču.

Vesti o okupaciji Reke po Italijanih so zbudile v naši javnosti ter v belgrajskih političnih krogih veliko vznemirjenje. Naša vlada izdaja sicer pomirjevalne izjave, češ, da se bo reško vprašanje rešilo na popolnoma prijateljski način med obema interesiranimi državama in ni nikakega povoda za kako vznemirjenje.

Sodeč po načinu italijanske politike so take izjave seveda precej dvomljive. Ako bi bilo Italiji res kaj do prijateljske in sporazumne rešitve reškega vprašanja, bi našo vlado obvestila o svoji nameri pred izvršitvijo nameravanega koraka, ne pa po izvršenem dejstvu. In če je italijanski vladi res kaj na vzdrževanju reda in miru, bi se imela zasedba Reke izvršiti sporazumno z nami in tudi z našimi četami, da bi se vsaj ohranil videz nepristranosti in da bi bile pri tem činu zastopane obe strani, ki se pogajati za rešitev reškega vprašanja.

Radi teh vzrokov je težko verjeti oficijelnim zatrdilom z obeh strani, da se bodo pogajanja z Italijo v najkrajšem času nadaljevala in povoljno končala. Dosedanje slabe izkušnje tega ne potrjujejo.

Ne sme se tudi pozabiti, da bi se tudi po rapallski pogodbi ne smela izvršiti na Reki nobena izprememba, ne da bi se prej sporazumeli obe vladi. Italijanska vlada je to določbo kršila samovoljno, s čemer je pokazala, da se za njeno dogovorjeno igro z reško vlado skriva italijanska aneksija.

Italija nas je postavila pred izvršeno dejstvo. Malo verjetno je, da bi direktna pogajanja z Italijo sedaj še uspela, ne da bi bili znatno oškodovani jugoslovanski interesi. Mussolini je poslal Pašiču te dni pismo z italijanskimi predlogi. Kakšni so ti predlogi, ni znano. Belgrajska „Politika“ poroča, da leži ključ situacije v odgovoru, ki naj ga da naša vlada na Mussolinijevo pismo. Ta odgovor v vladi šele pripravljajo in ga čuvajo v največji tajnosti. Prav tako, kakor tudi vsebino pogojev, ki jih je stavil Mussolini. Navzlic temu se doznava, da vsebuje Mussolinijevo pismo med ostalim kot glavni predmet te-le predloge: 1. nam se odstopata Baroš in Delta. 2. Italija dobi ostanek Reke. 3. Mi priznavamo dovolj širok koridor med Reko in Italijo. 4. Kot odškodnino zato bi nam dala Italija reško pristanišče za 99 let v uporabo.

To pa so samo ugibanja. S tem, da je naša vlada registrirala rapalsko pogodbo in st. margheritske dogovore pri društvu narodov, je edina prava pot, da se naš spor predloži v rešitev društvu narodov in to tembolj, ker je Italija z zasedbo Reke že kršila rapalsko pogodbo.

Za nas je bila že rapalska pogodba sama na sebi hud udarec in pristali smo nanjo pod pritiskom razmer. Ali naj dopustimo, da se naj rapalska pogodba, sprejeta in podpisana od italijanske in jugoslovanske vlade, še nadalje krši? Ugled Jugoslavije je padel v direktnih pogajanjih z Italijo že dovolj globoko ravno zato, ker nismo rapalske pogodbe pustili takoj registrirati pri društvu narodov, ko je bila sprejeta. Če bi se to zgodilo takrat, bi bilo danes reško vprašanje že rešeno.

Registriranje rapalske pogodbe se je izvršilo šele v zadnjem trenutku. Jugoslaviji ne preostaja drugo, kakor da se obrne sedaj za posredovanje na društvo narodov, ki naj razsodi, ali se morajo izvrševati in smejo kršiti mednarodne pogodbe. Vsaka nadaljna direktna pogajanja z Italijo pa bi imela samo ta namen, izsiliti od Jugoslavije priznanje dejanskega stanja.

POLITIČNE VESTI.

+ **SLS in zunanja politika.** „Slovenec“ in ostalo klerikalno časopisje, ki je včasih z vso odločnostjo in z nekakim zmagoslavjem branilo Radiča in njegovo politiko, ga sedaj srdito napada, dasi skuša na drugi strani prikriti nezaupanje federalističnega bloka proti dr. Koroščevi dvo-

lični politiki, ki postaja zadnje čase vedno bolj očita. Zadnji zunanje politični dogodki so končno vznemirili tudi starega „Slovenca“, ki pripisuje krivdo za naše zunanje politične neuspehe vsem mogočim dejstvom, med drugim razdvojenosti v naši državi in dolži pri tem tudi Hrvate, pri čemer pa pozablja seveda na krivdo SLS, ki kot zastopnica večine slovenskega prebivalstva ni znala uveljaviti svojega vpliva za konsolidacijo naših notranjih razmer, tem manj seveda za vsaj deloma ugodno rešitev zunanje političnih vprašanj, ki so že precej časa na dnevnem redu in ki se tičejo v znatni meri tudi Slovenije. V članku „Katastrofa“ piše „Slovenec“ pretekli teden med drugim tudi to-le: „A Radič? Zgrešena taktika! Pobija nasprotnika v notranjih stvareh skupne države na oni zunanji fronti, ki je danes de facto manj odločilna kot ona v Franciji. Saj je Anglija doživela, kot priznavajo vodilni Angleži sami, že dva prav občutna poraza v politiki napram Grčiji, kot svoji strateški oporni točki na poti proti Indiji in Mali Aziji.“ Zakaj obsojajo klerikalci Radičevo taktiko? Ali niso njegovi zavezniki in ali ni bil sklenjen dogovor, ki so ga sklenili z Radičem radi vstopa v revizionistični blok, v prvi vrsti radi taktike, ki naj se izjavja za doseg revizije vidovdanske ustave. Med Radičem in klerikalci obstoja dogovor, da delajo klerikalci za revizijo ustave v parlamentu, Radič pa izven parlamenta. Zakaj se tedaj odrekajo klerikalci posledicam tega dogovora? Sodimo, da se hočejo otrestiti odgovornosti. In zato gre „Slovenec“ še dalje ter napada ne samo Radiča, temveč tudi Hrvate tako-le: „Ob prevratu so Hrvati z neko slastjo govorili o tem, da nam Trsta in Gorice pravzaprav nič treba ni, da je glavna reč Reka in Dalmacija; mesto podpore od strani bratov smo Slovenci doživeli posmehljivo, škodoželjno skomiganje z rameni: rezultat je danes tak, da tudi Hrvati Reke nimajo, da tudi Dalmacija zanje nima vrednosti, če diktira Italija, kje in koliko se sme uvoziti in izvoziti, se li sme zidati ali opustiti pristanišče. Rivaliteta med Srbi in Hrvati je prinesla izgubo te severne postojanke, a tudi izgubo Skadra, ki je bil Pašiču in porodici bolj pri srcu kot Reka. Rezultat je sijajen — ne Slovenci, ne Hrvati in ne Srbi — vsi skupaj nimamo ali kmalu ne bomo imeli niti ene svoje resnično proste luke.“ Ne branimo Hrvatov, naj se branijo sami pred napadi klerikalnega časopisja. Ugotavljamo pa, da je naših zunanje-po-

ličnih neuspehov v zunanji politiki od prevrata do danes SLS kot najmočnejša predstavica Slovencev ravno tako kriva kakor so n. pr. Hrvati ali pa Srbi. Italijani so svojo zunanjo politiko vedno uravnavali po naših notranjih političnih razmerah, računajoč pri tem na naše neurejene razmere in na naše medsebojne narodne spore. Odtod tudi izhaja glavni povod zavlačevanja izvršitve rapalske pogodbe, ker so Italijani vedno računali, da pride prej ali slej do kakega preobrata v naši državi, pri čemer bi se lahko polastili v imenu reda in mira ene ali druge točke našega ozemlja, ne glede na sklenjene pogodbe. Teh neurejenih notranjih razmer pa je SLS sokriva, ker ni do danes pokazala še nobenega pozitivnega dela, ker ji je bilo radi dosege strankarske premoči več do hujskanja in do razornega dela, kakor pa do pravega sporazuma tako s Hrvati kakor s Srbi. Odgovornost pada torej v enaki meri na SLS. In končno naj bo naše razmerje do Srbov kakršnokoli, prepuščati Srbom vse delo, potem pa valiti na Srbe vso krivdo, je zelo lahko, ni pa to noben dokaz, da sem iz lastne moči sam kaj storil. In ne smemo pozabiti, da so klerikalci omogočili sedanjo radikalno homogeno vlado, kar so smatrali celo za velik svoj uspeh, in da so isti klerikalci sedeli tudi že prej z istimi Srbi v skupni vladi ter imeli takrat tudi dovolj vpliva na razvoj zunanje-političnih zadev. Zato ne bo politikom SLS pomagalo nobeno izvijanje, tudi izgovori na Radiča ne, če gar zavezniki so oficijelno še danes.

+ **Hrvati in dr. Korošec.** Hrvatom ne ugaja preveč dr. Koroščevo zaletavanje iz Belgrada v Zagreb in zopet nazaj in je zbudila njegova dvolična politika precej nezaupanja, ki se včasih v hrvatskem časopisju očito pokaže. Tako piše torkov „Pravaš“, glasilo hrvatske stranke prava, sledeče: „Naši čitatelji so mogli že večkrat opaziti sledečo komedijo: Kadarkoli Hrvati, bodisi sam Radič ali HRSS ali „Hrvatsko narodno zastopstvo“, energično nastopijo, takoj najde g. Korošec kakršnokoli pretvezo, da napravi kakršnokoli krettno ali ekstraturo, s katero da razumeti Belgradu, da on in njegova stranka „ne mislita ravno tako!“ To se je ponovilo tudi sedaj. Dne 17. VIII. je proglasilo „Hrvatsko narodno zastopstvo“ svoje možate in neustrašene sklepe. In glej, osem dni kasneje, povodom katoliškega shoda v Ljubljani, pleše g. Korošec ekstraturo, da prepriča Belgrajčane, da on in njegova stranka „žvižgata“ na izjave Hrvatov od 17.

Somišljeniki, prispevajte v tiskovni sklad!

avg. Na kratko: kadarkoli Hrvati malo jačje potisnejo voz politike, vsakokrat se g. Korošec požuri javiti Belgradu, da se on s Hrvati ne vozi do zadnje postaje, temveč, da je sedel s Hrvati v voz samo, da se nekoliko popelje, del pota, do razpotja. In g. Korošec misli, da jo tako dobro vozi, da tega neumni Hrvati ne bodo opazili. Toda mi Hrvati znamo že od nekdaj, da je g. Korošec vrbov klin, na katerega se mi Hrvati ne moremo nasloniti. Več pa kot oseba g. Korošca nas zanima zvedeti, ali misli cela njegova stranka in večina slovenskega naroda tako kakor g. Korošec in ali se strinja z njim v vsem. Ako bi bilo to res, potem bi morali Hrvati uravnati svojo politiko tako, kakor da so nam negotovi zavezniki danes gotovi nasprotniki jutri. Ako slovenski narod in SLS nista sporazumna s Koroščevo labilno politiko „aus der Hand in den Mund“, potem morajo sklepati Hrvati zvezo na pozitivni podlagi in voziti se do zadnje postaje, a ne se samo „popeljavati“. — Kakor je videti, se zna zgoditi dr. Korošcu, da bo obsedel med dvema stoloma, kar bi bila velika škoda za frak ministra na razpoloženju.

+ **Konfederacija.** Zagrebški „Pravaš“ piše, da hrvatsko-slovenski-muslimanski blok dosedaj ni imel pozitivne podlage, ker je krivo mislil, da mora sloneti ali na republikanskem ali pa na monarhističnem principu. Namesto, da bi to razdvajajoče vprašanje izločili, so ga tirali v sredino. To vprašanje se more izločiti in ustvariti pozitivna podlaga na principu konfederacije. Na tej podlagi bi mogli kooperirati republikanci in monarhisti, ker bi eni mogli iti v volitve pod zastavo „Živela republika“, drugi pa pod zastavo „Živel kralj“, medtem ko bi se nad vsemi vila večja in višja zastava z napisom „Živela konfederacija“. — Nam se zdi iskanje pozitivne podlage revizionističnemu bloku za ustvaritev gotove državne oblike nekoliko pozno, ker ljudstvo ne more imeti koristi od dolgotrajnih ustavnih bojev, pač pa od ustvaritve dobre in pravične državne uprave, na katero mu mora biti zagotovljen najširši vpliv potom parlamenta in samoupravnih zastopov.

+ **O avtonomiji** klerikalci ne govorijo več mnogo. Menda jih je sram svojih avtonomističnih uspehov. Na Mali Šmaren je na shodu na Homcu govoril posl. Strcin o samoupravi Slovenije, kakor poroča „Slovenec“. V 1. številki „Ljudskega tednika“ smo mi zahtevali samoupravo v vseh zadevah, ki se ne dotikajo bistva dr-

žavne celote. In takrat so nas ozmerjali klerikalni demagogi s srbskimi podkupljenci in prodanci! Danes govorijo sami o samoupravi. Ali prihaja spoznanje? Hinavcu ni verjeti, ker govori in dela, kakor mu kaže.

+ **Pašič in dr. Korošec.** Pretekli teden je zahteval dr. Korošec, kakor poročajo listi, preko ministra Janjiča sestanek s Pašičem, ki pa je odgovoril, da se želi najpreje informirati o položaju v svojem klubu. Kakor je videti, se Pašiču še nič ne mudi za dr. Koroščevo prijateljstvo, zato pa je tudi dr. Korošec odpotoval iz Belgrada nazaj v Zagreb. Nestalnih prijateljev se vsakdo brani!

+ **S shodov poslanca Škulja.** „Slovenec“ je poročal: 8. t. m. se je vršil politični shod v Dolenji vasi. Poročal je posl. Škulj. Sprejela se je resolucija proti kuluku in se izrekla soglasna zaupnica Jugoslovanskemu klubu. — V nedeljo se je vršil v Ribnici politični shod. Poslanec Škulj je obrazložil parlamentarno situacijo. Sprejela se je resolucija proti vpeljavi kuluka za Slovenijo in izrekla zaupnico Jugoslovanskemu klubu. — Istega dne popoldne se je vršil shod SLS pri sv. Gregorju. Poslanec Škulj je slikal razvoj političnih dogodkov po volitvah. Zbor se je izjavil proti vpeljavi kuluka in soglasno izrekel zaupnico Jugoslovanskemu klubu in poslancu Škulju. — Iz vsega je razvidno, da je sedaj še bolj kot prej gotovo, da kuluk ostane, in zato je tudi v bodoče zagotovljena zaupnica Jugoslovanskemu klubu.

+ **Dr. Korošec za ohranitev dosedanjih vojaških bremen.** „Slovenec“ poroča: „Dr. Korošec se je 11. t. m. mudil skoro ves dan v vojnem ministrstvu, da posreduje zaradi odpustitev številnih bivših avstrijskih oficirjev iz vojaške službe.“ „Slovenec“ ne poroča, kaj je dr. Korošec tisti dan dosegel v vojnem ministrstvu. Kakor znano, govore poslanci Jugoslovanskega kluba, da so proti prevelikim vojaškim bremenom.

+ **Kolportaža „Hrvata“ prepovedana.** Zagrebško policijsko ravnanje je na temelju paragrafa 3. zakona o porabi tiska zabranilo kolportažo radičevsko-blokaškega dnevnika „Hrvat“, ki je bil v zadnjem času skoraj vsak dan konfisciran. Ker so zagrebški listi večinoma navezani na kolportažo, pomeni zabrana hudo udarec za blokaško glasilo. Oblast utemeljuje svoj korak, da ogrožava „Hrvat“ s svojim neresničnim in tendenčnim načinom pisanja javni red in mir.

+ **Razveljavljenje Radičevih mandatov.** Listi poročajo, da se bo takoj po sestanku narodne skupščine sestala verifikacijski odbor radi razveljavljenja mandatov Radičevih poslancev, ker niso prisegli, niti prihajali v skuščino in radi protidržavnega delovanja Radiča in njegovih tovarišev.

+ **Razdelitev Vojvodine na oblasti.** Prihodnji mesec se ima razdeliti Vojvodina na oblasti, kakor poroča zagrebški „Hrvat“. Vojvodina se razdeli na tri oblasti, smederevsko, belgrajsko in baško. Smederevski oblasti pripadejo štirje srezji iz Banata: kovinski, alibunarski, Vršac in Bela cerkev. Sedež oblasti bo v Smederevu. Pod belgrajsko oblast pripade del bivšega belgrajskega okrožja, ves Banat razen navedenih štirih srezov, ter iz Bačke: Senta in Stari Bečej. Sedež oblasti je po zakonu v Belgradu, dejansko pa bosta obstojala dva središča, v Belgradu in Bečkereku, ker je v Bečkereku dovolj stanovanj, tam so uradi, arhivi itd. Tretja oblast je bačka s sedežem v Novem Sadu. Njej pripade bačka županija razen Sente in Starega Bečaja, ves Srem razen dveh srezov. Stara Pazova pride pod Smederevo, Zemun pa se združi z mestom Belgradom. Dasi je Novi Sad visoko razvito industrijsko mesto, bo nekaj časa ostal Sombor sedež bačke oblasti. — Tako se počasi izzvaiva vidovdanska ustava.

+ **Odhod dr. Smodlake v Rim.** Novoimenovani poslanik pri Vatikanu, dr. Smodlaka odputuje te dni v Rim na svoje novo službeno mesto. Dr. Josip Smodlaka je bil pred svojim odhodom sprejet od ministrskega predsednika Pašiča in ministra za vere Janjiča. Dr. Smodlaka je prejel od vlade navodila za svoje delo v smislu vladne politike, katera, kakor je izjavil dr. Smodlaka, gre za tem, da se zadosti vsem upravičnim zahtevam katolikom, in da se ima katoliška cerkev v Jugoslaviji smatrati za popolnoma ravnopravno s pravoslavno cerkvijo, tako da se katoličani ne bodo mogli pritoževati, da so zapostavljeni bodisi v moralnem bodisi v materialnem oziru. Prvo delo dr. Smodlake bo priprava za sklenje konkordata s sv. stolico. Dr. Smodlaka bo pred svojim odhodom obiskal na škofa dr. Bauerja in škofa dr. Jegliča. — Tako poroča „Slovenec“.

+ **Radičevi poslanci pred sodiščem.** Pretekli teden sta bila pozvana na sodišče člana predsedstva Hrv. Rep. Selj. Stranke dr. Krnjevič in Košutič. Podpredsednik Predavec in dr. Maček sta bila pozvana na 17. t. m. Ti pozivi na sodišče so posledice izročitve sodišču, ki jo je sklenil parlament.

INOZEMSKÉ VESTI.

* **Občinske volitve na Češkoslovaškem.** V nedeljo so se vršile v Češkoslovaški občinske volitve, ki so potekle popolnoma mirno. V splošnem je opaziti veliko napredovanje dr. Kramařeve narodne demokracije in agrarne stranke, nasprotno pa so komunisti in socialdemokrati precej nazadovani. V praškem občinskem svetu bo imel takozvani socialistični blok 58 mandatov, dočim štejejo meščanske stranke 52 glasov. Kakor pričakujejo, pride med socialističnimi skupinami do sporazuma in bo ponovno izvoljen za praškega župana dose-danji narodnosocialistični župan dr. Baxa.

* **Skupen nastop avstrijskih Slovanov.** V Avstriji se bodo v kratkem vršile volitve v državni zbor. Čehi, Hrvati in Slovenci se pripravljajo za enoten nastop. Burgenlandski Hrvati so sklenili, da nastopijo pri prihodnjih volitvah samostojno. Vodstvo agitacije je prevzel urednik „Hrvatskih Novin“, Haral. Vrh tega nameravajo Hrvati stopiti v pogajanja s koroškimi Slovenci, da se doseže enoten nastop Jugoslovanov pri volitvah.

* **Omejitev prodaje alkohola v Italiji.** Italijanski ministrski svet je odobril predlog glede omejitve prodajanja alkohola. Dočim je prišla do sedaj ena točilnica alkohola na 500 ljudi, bo prišla sedaj na 10 tisoč prebivalcev.

* **Draginja v Nemčiji.** Nemška državna banka bo v kratkem začela izdajati bankovce po 500 milijonov in po 1 milijardo mark. Nemški minister za prehrano je določil ceno kruha na 3.250.000 mark. Kruh brez nakaznic bo veljal 7 milijonov mark kilo.

* **Dardanele zopet v turških rokah.** Zavezniki so izpraznili Carigrad in dne 11. t. m. izročili Turkom zopet Dardanele in Čanak z vsemi utrdbami.

DNEVNE VESTI.

— † **Profesor Makso Pleteršnik.** V četrtek, dne 13. t. m. je umrl v Pišecah pri Brežicah po daljši bolezni profesor v pokojni Makso Pleteršnik, v visoki starosti 83 let. Pokojnik je služboval kot profesor na gimnazijah v Mariboru, Kranju, Gorici in Trstu, nazadnje pa do upokojitve leta 1900 skozi 29 let na ljubljanski gimnaziji. Pokojnik je mnogo deloval na književnem polju. Njegovo glavno delo pa je vzorni slovensko-nemški slovar, ki ga je urejeval in spisoval celih 10 let. V njem je uveljavil glasovna in naglaševalna načela najmodernejšega slovenskega jezikoslovca takratne dobe, o. Stanislava Škrabca. S svojim neumornim in trudopolnim delom je ustvaril najboljši in najbolj porabni slovenski slovar, ki je pravo epohalno delo. Pokojniku časten spomin!

— **Iz diplomatske službe.** Za vice-konzula I. razreda pri konzulatu v Celovcu je imenovan Vladimir Vukmirovič.

— **Kralj kupuje Mokrice?** Zagrebški listi poročajo, da namerava kralj kupiti grad Mokrice na Dolenskem, ki je eden najlepših v celi Sloveniji.

— **Krst prestolonaslednika.** Prestolonaslednik bo krščen 14. oktobra in takoj drugi dan se vrši poroka princa Pavla z grško princeso Olgo. Tem rodbinskim svečanostim bodo prisostvovali rumunski kraljevski par, rumunski prestolonaslednik s soprogo, grški kraljevski par, vojvoda od Yorka in rumunska princesa Ileana.

— **Jugoslovansko-italijanska konferenca v Ljubljani.** Dne 15. oktobra se bo pričela v Ljubljani večdnevna konferenca delegatov naše in italijanske države, na kateri se ima rešiti vprašanje določevanja davkov na obmejna posestva in za dvolastnike. Skušali bodo doseči enako obdavčenje naših državljanov v Italiji in italijanskih državljanov v Jugoslaviji, da se izognejo dvakratnemu obdavčenju.

— **Naslednik dr. Mahniča.** Nedeljski tržaški „Il Piccolo“ poroča z dne 15. t. m. iz Rima, da je papež imenoval prof. dr. Srebrnič za škofa na Krku. Krška škofija je bila nezasedena od smrti škofa dr. Mahniča, ki je umrl lansko leto v Zagrebu. Dr. Srebrnič je bil pred prevratom profesor na goriškem semenišču, po prevratu pa je bil imenovan za profesorja bogoslovja na ljubljanski univerzi. Novi krški škof je znan bogoslovni pisatelj.

— **Konec rudarske stavke v Sloveniji.** V ponedeljek se je v Zagorju in Hrastniku vrnilo stavkujoče delavstvo pošteno na delo in je smatrati s tem stavko v rudnikih trboveljske premogokopne družbe kot končano. Radi velikega pomanjkanja vagonov pa ravnateljstvo v Zagorju in Hrastniku ni sprejelo vseh delavcev v službo.

— **Proslava zlate poroke pesnika Stritarja.** Iz Rogaške Slatine poročajo, da se je morala za 15. t. m. napovedana proslava zlate poroke pesnika Stritarja radi nepopoljnega zdravstvenega stanja starčka znatno omejiti. Zvečer se je vršila bakljada in serenada, kateri so prisostvovali gostje in domače občinstvo. Šolska mladina je izročila pisatelju kito cvetja. Vse druge nameravane svečanosti so se morale opustiti. Občinski svet Rogaške Slatine je pesnika izvolil za svojega častnega meščana.

— **„Uradni list“ pokrajinske uprave za Slovenijo št. 88.** z dne 18. t. m. prinaša med drugim pravilnik o dajanju podpor in posojil poljedelcem, prizadetim po toči leta 1923., in naredbo o deklasifikaciji domačih vin v lokalnem prometu in ob izvozu.

— **„Slonao“.** Kakor poročajo listi, snujejo baje slovenski klerikalci po vzorcu „Hanao“ (Hrv. nac. org.) in „Srnao“ (Srbska nac. org.) sedaj „Slonao“ (Slov. nac. org.) proti „Orjuni“. — Živio SHS!

— **Novo vpokojitve oficirjev.** Dne 17. t. m. je bil podpisan ukaz, s katerim je zopet vpokojenih 300 oficirjev, sprejetih iz bivše avstro-ogrške vojske.

— **Žrtve neprevidnosti pri streljanju.** V nedeljo so v D. M. v Polje pripeljali iz Ljubljane novo vlite, krasne zvonove. Pri tej priliki so ves dan streljali z možnarjem. Splošno veselje je skazila nesreča, ki se je zgodila proti večeru. 19letni Klemenčič je šel namreč v trenutku, ko se je pomikal nek pogreb na pokopališče, po patrone in smodnik, ki jih je imel spravljene na nekem grobu. Okoli njega je stala kopica vaških otrok in opazovala, kako je polnil patrone. Kar je odletela iskra v poleg nahajajoči se smodnik, ki je eksplodiral z mogočnim pokom. Navzoči so popadali na tla in dobili opekline po raznih delih života. Na vpitje otrok in kričanje mater so ljudje prihiteli takoj na pomoč in spravili ranjene otroke domov. K sreči ni bil nihče težje poškodovan. Ranjenci so bili: Val. Klemenčič, Stanko Bobnar, Franc Šešek, Anton Cimerman, Albin Zabuvec, Ivan Oblak, Viktor Vokavšek, Jakob Anton, Franc Dov in Žagar Boštjan. Bili so vsi prepeljani v bolnico v Ljubljano.

— **Jubilej kmetijske šole na Grmu.** Včeraj je kmetijska šola na Grmu slavila 50 letnico obstoja. Kmetijska šola na Grmu spada med najzaslužnejše naše prosvetne zavode. Iz nje so izšle generacije izvrstnih kmetovalcev in njej gre v prvi vrsti zasluga za lepo povzdigo našega poljedelskega napredka.

— **Nemško Radičevo glasilo.** Zagrebški „Hrvat“ javlja, da bo koncem tega meseca začel v Zagrebu izhajati nov nemški tednik „Freies Heim“. Ta nemški tednik bo glasilo Radičeve hrvatske republikanske stranke ter bo imel namen propagirati Radičeve ideje med nemškimi naseljenci v Sremu, Bački in Banatu.

— **Razbojniški napad na vlak.** Dne 14. t. m. je bil na progi Višegrad-Sarajevo v bližini vasi Mudžiči pri Rogatici izvršen razbojniški napad na osebni vlak. Razbojniki, oboroženi s puškami, so na progi postavili velik zid iz kamenja. Vlakovodja Ambrožič, videč nevarnost je povečal brzino vlaku in lokomotiva je nasip prodrla ter nepoškodovana vozila dalje. Razbojniki so v jezi, da se jim je načrt ponesrečil začeli streljati na vlakovodjo ter ga smrtonovarno ranili. Umirajoč je Ambrožič še dajal kurjaču navodila, kako naj vozi vlak. Tri kilometre daleč je vlak vozil z največjo brzino. Ko je vlak privozil na bližnjo postajo, je vlakovodja izdihnil. Razbojniki so pobegnili brez sledu.

— **Nova škofija v Baranji.** Kakor se poroča, se bo še letošnjo jesen rešilo administrativno vprašanje rimsko-katoliške cerkve v Baranji, ki bo brzkone dobila lastno cerkveno upravo in z ozirom na to še tretjega škofa.

— **Italijanska plovba ob dalmatinski obali.** Kakor poročajo iz Šibenika, se bavi tržaška paroplovna družba „Martinovich“ z načrtom, po katerem bi uvedla nastopne paroplovne črte: 1. Zadar-Rab-Pag-Knin. 2. Zadar-Ugljan-Silba. 3. Zadar-Biograd-Sukošan-Filipjokov. Parniki na teh progah bi vo-

zili vsak dan. Izvedba tega načrta pomenja za našo domačo obalno plovbo znatno konkurenco.

— **Naše srednje šole.** Ministrstvo prosvete je izdalo statistiko srednjih šol v naši državi. Stanje srednjega šolstva je po pokrajinah sledeče: Srbija ima 63 srednjih šol (58 državnih in 3 privatne) z 27.858 dijaki. Hrvatska in Slavonija 40 srednjih šol (39 državnih in 1 privatno) z 14.368 dijaki, Bosna in Hercegovina 19 srednjih šol (1 privatna) z 5546 učenci, Slovenija 14 srednjih šol (2 privatni) s 5258 dijaki. Banat, Bačka in Baranja 13 in 4 privatne za ruske begunce s 7158 dijaki, Črna gora 11 s 3640 dijaki in Dalmacija z oBko 9 srednjih šol z 2768 učenci. Z ozirom na statistiko popisa iz leta 1921. pride v Srbiji ena srednja šola na 62.375 prebivalcev, v Hrvatski in Slavoniji na 67.772, v Bosni in Hercegovini na 99.469, v Sloveniji na 75.462, v Vojvodini na 98.600, v Črni gori na 32.857 in v Dalmaciji na 72.236. V naši kraljevini se nahaja torej 169 srednjih šol, v katerih je 1755 razredov s 66.624 dijaki (46.978 učencev in 19.646 učenk). Te številke značijo, da pride ena šola na 71.000 prebivalcev.

— **Izseljeniške vesti.** Izšel je VI. zvezek „Izseljeničkih vijesti“, službene izdaje izseljeniškega komisarijata v Zagrebu. Knjiga vsebuje razne naredbe in predpise, ki se nanašajo na izseljeniško službo, kakor tudi razna navodila in informacije za naše izseljence. Naročiti se more pri izseljeniškem komisarijatu v Zagrebu, Kamenita ulica 15, za ceno 20 dinarjev.

Nove takse.

Finančni odbor narodne skupščine je sprejel pretekli teden od vlade predložene izpremembe zakona o taksah, po katerih se razne pristojbine znatno povešujejo. S temi poviški bodo prizadete najširše plasti ljudstva. Poviški so tako visoki, da se bo marsikdo premislil, predno se bo obrnil s kako vlogo na oblasti in predno bo iskal kakega posredovanja od oblasti. Po finančnem odboru sprejeto povišanje taks mora sedaj odobriti narodna skupščina.

V informacijo prinašamo po vladnem načrtu nastopne podatke. Najvažnejša povišanja so sledeča:

1. Za vloge na oblasti, ako ni predpisana posebna večja taksa, 5 Din mesto dosedanjih 2 Din; 2. za vsako prilogo k vlogam in prošnjam 2 Din (preje 50 p); 3. za spričevala in potrdila 20 Din (preje 5Din); 4. minimalna taksa za pismene rešitve oblasti 20 Din (preje 5 Din); 5. za pritožbe na višje oblasti minimalno 20 Din (preje 5 Din); 6. za lepake 10 par (preje 5 par); 7. za družabne pogodbe 20 Din in 100 Din (preje 10 Din in 20 Din), pri delniških družbah 6%

(preje 4%); 8. za kupoprodajne pogodbe 2% od kupne cene premičnin (preje 1%), 6% od prometne vrednosti nepremičnin (preje 5 odstot. od kupne cene); 9. zakupne (najemniške pogodbe) 2% od zakupnine, lastnik hiše ne plača te takse; 10. za oferte pri javnih licitacijah pri oblastih 100 Din (20 Din); 11. na gostilniške, hotelske, kavarniške račune v krajih z več nego 2000 prebivalci ter letoviščih 20 p od vsakega računa; 12. na čeke, bone, pobotnice 50 p (preje 20 p), na čeke pošne hranilnice 10 p (preje 5 p); 13. za pritožbe drž. svetu proti odlokom upravnih oblasti 100 Din (dosedaj 10 Din), upravnim sodiščem 50 Din; 14. za legitimacije v notranjem ali obmejnem prometu 5 Din (dosedaj 2 Din); 15. za pravico točenja pijač se uvaja nova taksa, ki jo mora plačati vsakdo, ki se peča s točenjem pijač (tudi brezalkoholnih), znaša v Belgradu, Zagrebu, Ljubljani, Mariboru, Splitu, Sarajevu in v vseh kopaljških 1500 Din, 1000, 750, 500 Din polletno po obsegu obrata, v krajih preko 2000 prebivalcev 1000, 750, 500, 300 Din, v manjših krajih 750, 500, 300, 200 Din. **To takso plačajo tudi vinogradniki, ki imajo dovoljenje za prodajanje lastnega pridelka.** 16. za potrdilo trgovskih, mojstrskih in pomočniških spričeval 20 in 5 Din (15, 5, 1 Din); 17. Taksa na vstopnice pri konjskih dirkah je znižana. 18. Taksa za enovprežnega izvoščeka se poveča od 100 na 200 ter za dvovprežnega od 200 na 500 Din letno; 19. za potrdilo o lastnini ovac, koz in svinj se bo plačalo 1 Din (20 par) ter o lastnini ostale živine 5 Din (50 p); 20. za dovoljenje izrabe mineralne vode se bo plačalo 1000 Din (200), za dovoljenje zidanja hiš v kopaljških pa 500 Din (preje 100); 21. za otvoritev ali prenos apoteke ali drogerije bo znašala taksa 6000 Din (1500), za pregled stavbišča za apoteko 200 Din (20) ter za pregled zgradbe 500 Din (50); 22. za dovoljenje, da se smejo prodajati strupene stvari 1000 Din (100); 23. za predlog, da se mladoletnik proglasi polnoletnim 500 Din (50); 24. za predlog, da se proglasi kdo umobolnim 200 Din (10). Za ministre in poslance žal ni izjeme. 25. Za protokoliranje firme 500 Din (v Ljubljani in Mariboru) 300, 150 Din (dosedaj 200, 120, 60); 26. za vsako carinsko deklaracijo 5 Din (2), za vsak tovrstni list 5 Din (1); 27. za odobrenje da se sme carinsko revidirati importirana pohištva izven carinarnice bo treba plačati 500 Din (50); 28. za dovoljenje maloprodaje duhana, poštnih znamk, smodnika, orožja bodo morali plačati trafikanti v večjih

mestih 200 Din (30), v manjših pa 100, 50 oz. 20 Din (15, 10, 5); 29. za vsako igro od igralnih kart ali domina 50 Din (15). To takso imajo plačati tudi zasebniki, drugače jih zadene visoka kazen; 30. kdor hoče kaj zidati, mora plačati 50 Din (10), za pregled stavbnega načrta ter za kolavdavcijo stavbe 300 Din (50), v mestih ter 100 Din (20) na deželi.

Finančni minister je tudi določbe starega srbskega zakona o taksah iz leta 1911., v kolikor dosedaj še niso veljale za vso državo, razširil na ozemlje cele kraljevine ter jih znatno poostiril.

Uradniki, ki bodo v smislu službene pragmatike polagali strokovne izpite, bodo plačevali 50 Din, zdravnik za izvrševanje prakse po 1000 (v večjih mestih), 600 in 300 Din, babice bodo plačale takso (60 Din), kolek na spričevalo o položenem učiteljskem izpitu bo stal 150 Din, za profesorski izpit 200 Din. Razredno spričevalo v ljudski šoli bo veljalo 5 Din, za višje srednje šole po 10 Din, maturitetno spričevalo 30 Din. Visokošolci bodo plačali za frekventacijsko spričevalo 20 Din, za kolokvijsko spričevalo 30 Din, za doktorsko diplomu 500 Din.

Tudi pravica se podraži. Za civilnopravne spore bodo znašale v bodoče pristojbine 3 odst. od vrednosti spornega predmeta, povrhi pa se mora še pri izročitvi tožbenega spisa plačati od 30 do 300 Din takse po vrednosti. Pritožbe na višje (apelacijsko) sodišče plačajo takso 50 do 200 Din za prvo polovico pole, za vsako nadaljno stran pa četrtnino te takse. Za kasacijsko sodišče veljajo takse 100 do 400 Din za prve pol pole. Podobno se povešajo tudi takse za razsodbe kazenskih sodišč.

Oblasti morajo vsako vlogo, ki ne bo zadosti kolekovana, zavrniti.

Povišanje pristojbin je ogromno, a gotovo je, da ga bo narodna skupščina odobrila z neznatnimi izpremembami. Naši poslanci bodo sicer vpili, da so glasovali proti temu povišanju. Res pa je, da se je izvršilo, ko so oni zastopali slovensko ljudstvo.

GOSPODARSTVO.

g Stanje papirnatega denarja v Jugoslaviji. Po izkazu Narodne banke z dne 8. septembra smo imeli za 5.842.8 milijonov Din papirnatega denarja v prometu. Od zadnjega izkaza se je stanje pomnožilo za 123.5 milijonov papirnatega denarja.

g Letošnja žetev. Lansko leto se je pridelalo v naši državi 12.103.000 centov pšenice, 2.410.000 centov ječmena, 1.037.000

stotov rži, 2,652.000 ovsa. Letos je pa pridelal celih 30 odstotkov večji, ker se je pridelalo 16,844.000 centov pšenice, 3 milijone 118.000 centov ječmena, 1,501.000 centov rži in tri milijone centov ovsa.

g Izplačilo kuponov 7 odstot. investicijskega posojila. Po odredbi ministrstva financ je bil stavljen upravi državnih dolgov pri Narodni banki na razpolago znesek 17.500.000 dinarjev v svrhu izplačila četrtega kupona investicijskega posojila iz leta 1921. Izplačilo se bo vršilo pri generalni direkciji državnih dolgov, pri oblastni finančni direkciji v Novem Sadu, pri okrožnih in sreskih finančnih upravah, pri blagajnah finančnih delegacij in pri davčnih uradih, pri poštni hranilnici v Sarajevu in čekovnih uradih v Zagrebu in Ljubljani in končno pri bankah, pri katerih se je vršil vpis 7 odstotnega investicijskega posojila.

g Gospodarski muzej. Minister za trgovino in industrijo bo predložil v sporazumu z poljedelskim ministrom vladi predlog za zgradbo velikega gospodarskega muzeja v Beogradu, ki bo obenem služil našim strokovnjakom za razna proučavanja na redkih predmetih, ki jih dobavlja naša država.

g Koliko je bilo leta 1922. posušenih češpelj? Po poročilih tržnih komisij je prišlo na trg v Bosni in Srbiji okoli 32 milijonov suhih češpelj, kar znaša vrednost okoli 160 milijonov Din.

g Vrednost denarja. V Curihu velja 100 dinarjev 6 švic. frankov 10 centov. Na zagrebški borzi velja 1 dolar 91.25—92 dinarjev, 1000 avstr. kron 1.315—1.325 dinarjev, 1 češkoslovaška krona 2.75—2.78 dinarjev, 1 napoleon 330 dinarjev, 1 italijanska lira 4.03—4.06 dinarjev.

prevladuje kmečki stan v vseh pokrajinah, ogromno večino prebivalstva tvori kmet in to dejstvo je pritisnilo našemu gospodarskemu, kulturnemu in političnemu življenju svoj pečat. Po tem dejstvu se moramo ravnati vsi! To je sila, ki vodi naše delo, ki narekuje trgovcu, industrijalcu, tovarnarju, ministru, politiku in sploh vsem, ki delujejo v javnem življenju. Poljedelstvo in živinoreja sta ona temelja, na katerih sloni cela zgradba naše države. Ti temelji obstojajo, so že dani, premakniti jih ne smemo in jih tudi ne moremo, ter gorje onim, ki bi hoteli v svoji zaslepljenosti preko tega—povzročili bi lahko ogromno škodo in sami bi morali prej ali slej propasti.

Kjer so položeni temelji, tam lahko zidamo dalje, kakršni so temelji, taka bo stavba, to pomenja: **bodoči razvoj našega gospodarskega življenja se mora prilagoditi glavnemu gospodarskemu faktorju, pri nas — kmetijstvu.** Ako bi se n. pr. naša mlada razvijajoča se industrija ravnala le po potrebah par tisočev mestnih magnatov in bi proizvajala samo „luksuzne“ predmete, tedaj bi morala propasti. Industrija se bo morala ravnati po potrebah večine našega prebivalstva, temeljiti bo morala v domači zemlji, ravnati se bo morala po tem kar potrebuje in kar ji nudi naše kmetijstvo, ker le tako bodo dani pogoji, da se bo uspešno razvijala. In kar velja za industrijo, velja tudi za vse druge panoge našega gospodarskega življenja.

Kmetijstvo tvori temelj našega gospodarskega življenja in rekli smo, da se ta temelj ne da premakniti. Premakniti se pa radi tega ne da, ker ni kmetijstvo umetno ustvarjeno, temveč je le posledica naše zemljepisne lege, posledica zemljepisnih in klimatičnih razmer, ki dajejo rastlinstvu in živalstvu možnost za obstanek in razvoj. Naša kraljevina ima isto zemljepisno širino, kakor n. pr. južna Francija, in Skoplje leži skoraj ravno tako južno kakor Rim. — Gorovja pa dajejo našim klimatičnim razmeram še precej drugačen značaj nego ga imata južna Francija in Italija. **Klimatične razmere** so v posameznih delih naše države zelo različne. V nekaterih južnih krajih rastejo n. pr. mandeljni in citrone, v Hercegovini dozori ro ozimnem ječmenu kot druga setev še koroza, drugod zopet ni o teh rastlinah ne duha ne sluha in ponekod je vegetacijska doba zopet tako kratka, da dozori komaj ječmen in oves. Vendarle pa bi lahko v nekaterih krajih gojili tudi južne rastline, ki jih naš kmetovalec še ne pozna, seveda tudi

le v toliko, kolikor bi nam dopuščale klimatske razmere. Posebne važnosti za rastlinstvo pa so padavine in tu moramo ugotoviti jako zanimivo dejstvo, da ima naš Kras, Hercegovina in južna Dalmacija ravno toliko padavin, kot Alpe v srednji Evropi, kjer dežuje toliko, da morajo sušiti seno in žito s posebnimi pripravami. Razlika je le ta, da imajo navedene pokrajine, ki trpijo vsled suše, padavine samo spomladi in jeseni, a med poletjem dežja niti kapljice. Iz tega pa sledi, da mora biti tudi način kmetovanja v posameznih pokrajinah naše države povsem različen.

„Spoznavaj samega sebe!“ Ta rek je blestel v predkristusovi dobi nad durmi grškega svetišča in ta rek naj vodi tudi nas. Še vse premalo poznamo našo domovino, premalo vemo o skrbeh in težnjah našega brata premalo vemo, kako on dela in gospodari. **Le medsebojno spoznavanje nam bo prineslo zbliznanje in korist.**

Temu namenu naj služi tudi naš pregled gospodarskih razmer v kraljevini SHS. Dobro se zavedamo, da ne bo popolen, ker popolen biti ne more! Trudoma moramo iskati gradivo po knjigah, časnikih in časopisih, po uradnih publikacijah in po koledarjih. Mnogokrat je to gradivo nepopolno, mnogokrat netočno in marsikateri spis nam je žal sploh nedostopen. Podali bomo, kar moremo in kar spada v okvir našega lista.*

(Dalje sledi.)

Pregled gospodarskih razmer v kraljevini SHS.

I. Uvod.

Že mnogokrat smo trdili v našem listu, da je Jugoslavija v prvi vrsti vrsti agrarna država. To sledi že iz dejstva, da se bavi ogromna večina našega celokupnega prebivalstva s kmetijstvom, da mu nudi obdelovanje zemlje in živinoreja glavni vir dohodkov in da od njega živi. V Češkoslovaški republiki n. pr. odpade 41 odstotkov prebivalstva na kmečki stan, na Francoskem 42.7 odst., v Nemčiji 25.2 odst., na Angleškem le 11.9, a v Jugoslaviji 80 odstotkov. Ta odstotek seveda ni v vseh pokrajinah naše kraljevine enak, temveč se menja med približno 60—90 odstotkov.

V Sloveniji n. pr., kjer imamo najbolj razvito industrijo, imamo 65 odstotkov kmečkega prebivalstva, v Hrvatski-Slavoniji 82, v Dalmaciji 83, v severni Srbiji 84 in v Bosni in Hercegovini 86 odstotkov. **Vsekakor**

Gozdovi.

V Avstro-Ogrski je bilo 21.6 milijonov ha gozdov, t. j. 31.5 odstotkov, na posameznega prebivalca 0.41 ha. Ti gozdovi so bili razdeljeni med naslednje države:

Poljska. Površina gozdov približno 8 milijonov ha. Ako se računa povprečni prirastek 3 m³ na ha, znaša normalna produkcija 24 milijonov kubičnih metrov. Današnja eksploatacija je bržkone večja, dasi mora Poljska varčevati z lesom, ker je povprečni obseg gozdov primeroma majhen.

Rumunska. Površina gozdov skupno z novimi pokrajinami znaša približno 8,300.000 ha, t. j. okoli 24.8 odstotkov. Z ozirom na povprečni prirastek 3.5 m³ na ha znaša normalna produkcija največ 25 milijonov kubičnih metrov, vendar pa se

* Za one, ki se zanimajo za naše gospodarske razmere, bomo navedli ob koncu našega spisa uporabljeno literaturo.

radi slabega prometa eksploataira manj kakor priraste.

Jugoslavija. V naši državi znaša skupna površina gozdov 7.5 milijonov ha, t. j. 33 odstotkov, na posameznega prebivalca 0.62 ha. Normalen letni prirastek se ceni na 16 milijonov 500.000 m³.

Avstrija je ohranila 3 milijone ha gozdov, kar znaša 36 odstotkov, na posameznega prebivalca odpade 0.50 ha. Normalna produkcija se ceni na 9,647.500 kubičnih metrov, t. j. 3 m³ na ha, domača potreba lesa za industrijo pa znaša 5 milijonov kubičnih metrov.

Češkoslovaška. Površina gozdov znaša 4,662.790 ha, normalni letni prirastek 14,879.000 kubičnih metrov, oziroma 3.2 m³ na ha. Povprečni obseg gozdov znaša 33 odstotkov, na posameznega prebivalca odpade 0.34 ha. Produkcija je bila po vojni znatno večja od prirastka.

— **Čevlje kupujte od domačih tovarov** tvrdke Peter Kozina z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na debelo in drobno Ljubljana Brez št. 20, ter Aleksandrova cesta št. 1.

Tržne cene.

Žito. V Zagrebu so bile 18. t. m. nastopne cene. Pšenica: baška, franko postaja, novac 345, podravska 76—77 kg, blago 340, slavonska 78—79 kg, 345. Koruza: baška, postaja, blago 272, zdrava franko Mitrovica, blago 280, 8—10 odst. defektna, Mitrovica, blago 270, 12—15 odst. defektna, Mitrovica, blago 260, 40—50 odst. defektna, Mitrovica, blago 180. Otrobi: pšenični franko postaja Slavonija, blago 155. Tendence neizpremenjena.

Prešiči. Na mariborski svinski sejem dne 14. septembra 1923 se je pripeljalo 281 svinj in 2 kozl. Cene so bile sledeče: mladi prašiči 5—6 tednov stari komad 170—250 D, 7—9 tednov stari 350—450 Din, 3—4 mesece 625—750 Din; 5—7 mesecev stari 950 do 1150 Din; 8—10 mesecev stari 1400—1500 Din, 1 leto stari 2000—2375 Din; 1 kg žive teže 20—22.50; 1 kg mrtve teže 27.50—30 Din; koza komad 250 Din.

Divjačina. Na izrednem občnem zboru Slovenskega lovskega društva v Ljubljani dne 12. sept. t. l. so se določile za vse člane obligatorične minimalne cene divjačini in sicer franko oddajna postaja. Srna kg po 25 Din, divja koza kg po 15 Din. Zajci komad nad 3 kg 80 Din, pod 3 kg 60 Din, jerebica 20 Din, prepelica 10 Din, fazan 50 Din, velika raca 25 Din, mala raca 15 Din, ključnač 25 Din in kozica 10 Din.

Celjski trg (15. t. m.) Govedina: v mesnicah I. 25—27, II. 25; na trgu: II. 25, II. 23. Teletina: I. 30, II. 30, jetra 25, pljuča 23.

Svinjina I. 33—35, II. 30, slanina I. 40, II. 38, mast domača 40, ameriška 35, šunka 50, prekajeno mesto I. 42—50, II. 42, perutnina: piščanec 15—26, raca 50, gos 100. Mleko 3.75, surovo maslo 55—60, čajno 76, jajce 2. Moka „00“ in „0“ 6.40, „2“ 6.10, „4“ 5.70, koruzna 3.50, zдроб 4.70. Žito: pšenica 375, rž 325, ječmen 320. Sladko seno 100, polsladko 75, kisló in slama 50—75. Cene so poskočile pri teletini in moki.

RAZNE.

r Čemu se rabi tudi pivo? Popotnik iz Afrike pripoveduje interesantne stvari, kako love črnici opice. Poslušujejo se v to svrhu alkohola. Kadar črnici doženejo, kje se shajajo opice, jim nastavijo neke vrste piva. Opice se vržejo z največjo pohlepnostjo na pivo, katero jih zelo hitro opijani. Kadar so pijane, je treba samo, da se jim kdo približa, ker v pijanem stanju ne ločijo črnca od opice, ter prime eno za tace. Ta prime zopet drugo in tako zamore en sam človek zajeti celo četo opic.

r „Mokri otok“ pred New-Yorkom. Na morju, več kakor tri milje, oddaljeno od ameriške obali, je dovoljeno točiti opojne pljake. Glede tega je prišel pittsburški inženjer W. C. Griesser na idejo, da zgradi v Atlantskem oceanu otok na kolen s hoteli, kavarnami, kopališčem in veliko pivovarno. Šel je v New-York, da nabere 5,000,000 dolarjev za svoj načrt. Ni dvomiti, da se bode tako podvzetje izplačalo bolje, kakor Fordove tovarne. Samo eno malenkost je pozabil ta inženjer, da bi vlada Zedinjenih držav zamogla anektirati njegov otok. A kaj potem? Na intervencijo drugih vlasti je prišlo do sporazuma, po katerem je dovoljeno tujim ladjam voziti alkohol seboj, toda le pod strogo kontrolo Zedinjenih držav.

r „Modri človek“ umrl. V Coney-u v Ameriki je umrl Fred Maltres, ki je bil znan pod imenom „modri človek“. Malters je nekoč v mladosti oboležel radi zastrupljenja. Ozdravili so ga in ni od njegove bolezni ostalo nobenega sledu razen na njegovi koži, ki je postala temnomodra. Te modre barve njegove kože niso mogli odstraniti z nobenim sredstvom, končno pa je Malters spoznal, da mu lahko modra koža služi kot vir dohodkov. Postal je velika zanimivost v ameriških cirkusih in je veljal kot svetovno čudo. Doživel je 68 let in je umrl od bolezni, ki ni bila z njegovim zastrupljenjem v nobeni zvezi. Zdravniki, ki so secirali njegovo telo, so naleteli na nenavadno odkritje, da ni imel samo kože, temveč tudi vse notranje organe temnomodre barve. Tudi možgani in srce so nosili znake modre barve, kar pa vsekakor ni preprečilo njihovo normalno delovanje. Zemeljske ostanke tega modrega človeka bodo shranili v newyorškem muzeju.

r Prvi sovjetski vozni red. V sovjetski Rusiji se polagoma urejujejo prometne razmere in se je nenadoma pojavil sedaj tudi

prvi vozni red pod sovjetskim režimom. Iz tega voznega reda je razvidno, da vozijo vlaki znatno počasneje kakor pred vojno in tudi zveze so nepopolne. Vendar pa dokazuje že dejstvo, da je postal vozni red že mogoč in potreben ali pa vsaj uporabljiv, da je promet v sovjetski Rusiji prilično urenjen.

r Ogromne številke. Kljub temu da smo se v vojni in zlasti v povojnem času navadili že na astronomske številke v navadnem življenju, nas vendar presenečajo ogromne množine nemškega denarja v zadnjih mesecih. V vojni smo se že navadili računati z milijardami, pozneje nekoliko tudi z bilijoni, sedaj pa se je pojavil pri zadnji ugotovitvi visecih nemških državnih dolgov nov številčni velikan, ki si ga niti predstavljati ni mogoče. To je biljarda ali milijon bilijonov. S številkami označena predstavlja biljarda enico z osemnajstimi ničlami. Viseči dolg nemške države pa je znašal 31. avgusta glasom izkaza državnega finančnega ministrstva nič manj kakor 1 in eno četrtno biljarde papirnatih mark, kar predstavlja sicer številko, ki se vsekakor še more razvijati, četudi si o vsoti ne moremo napraviti pravega pojma. Lahko pa si predstavljamo, da se more ta številka pomnožiti na biljardo biljard, kar se imenuje potem triljarda, in da računamo potem zopet od kraja, kar gre lahko seveda v brezkončnost. Vprašanje je seveda, kako dolgo bo to trajalo?

r Zrakoplovni promet na Angleškem. Angleško zrakoplovno ministrstvo je objavilo zanimiva poročila o naraščajočem prometu potnikov z angleškimi letali na progi London-Pariz tekom zadnjih treh let. Leta 1921. so prepeljali na tej progi z angleškimi letali 5200 potnikov. V naslednjem letu je naraslo število potnikov na 7600, letos pa so tekom prvih sedmih mesecev prepeljali na angleških letalih 4200 potnikov. Kako je že zrakoplovni promet izpopolnjen, dokazuje dejstvo, da se tekom zadnjih let ni zgodil in omenjeni progi noben slučaj nesreče.

r Turški jezik kot diplomatski jezik. Carigrski list „Tanin“ je nedavno objavil poziv, podpisan od 21 vodilnih mohamedancev iz najrazličnejših izlamskih dežel, iz Taškenta, Afganistana, Egipta, Alžira, Bombaja, Pekinga itd., v katerem se zahteva, naj se vsi mohamedanci v svojih medsebojnih diplomatskih pogajanjih poslužujejo samo enega jezika, kakor se poslužujejo v zapadnih deželah francoščine kot diplomatskega jezika. Kot diplomatski jezik Orijeanta se predlaga turški jezik, o katerem se trdi, da ima vse potrebne lastnosti v to svrhu. To vprašanje ima končno rešiti poseben kongres v Angori, na katerega odpošlje vsaka mohamedanska država po dva zastopnika.

r Jugoslovani v Avstraliji. Po poročilu angleškega ministrstva za kolonije, se nahaja v Avstraliji na podlagi statistike iz leta 1921. 611 Jugoslovanov in sicer moških 502, žensk 109.

LISTEK.

M. Hartman:

Gozdna vojna.

(Dalje.)

Katarina je hotela pobegniti v nekaj dneh z doma, kadar bi se ji ponudila prilika. — Častiti očetje kapucinci v Mišku so me radi sprejeli, ker sem obljubil, da bom dobro obdeloval polje, ki ga imajo za samostanom, ostrigli so mi glavo, vzeli po samostanskih predpisih denar, kolikor sem ga še imel, oblekli me v staro kuto in ovili vrv okoli pasu, dali sveto ime Celestinus, naslednjega dne pa so me že ljudje v Mišku imenovali častiti brat ali pa še celo častiti oče. Po cele ure sem zrl skozi okno na praško cesto, da bi videl zadnjič še Katarino, kadar bi potovala mimo, toda nisem je pričakal. Bržkone je že šla mimo, sem si dejal, ko sem pometal refektorij, ne da bi prenehal opazovati skozi okno praško cesto. Zamudil sem marsikako molitev in bil zato večkrat karan, vendar pa sem vse radevolje prenašal za Katarino. Tako je minula zima in postal sem mirnejši. Toda s pomladjo se je zopet pričelo gibati v meni, gnalo me je ven, mučil me je nek neskončni nemir, hotel sem na vsak način čuti kaj o Katarini, ker nisem več vzdržal. Prosil sem patra gvardijana, naj me pošlje na biro ter sem mu obljubil, da mu bom iz teh krajev, kjer imam veliko znancev in prijateljev, prinesel bogatih darov v obliki jajc in moke. Dovolil mi je in potoval sem naravnost v Občovo. V vasi je bilo ob mojem prihodu popolnoma tiho. Nikogar ni bilo doma, kajti Občovanci so ravnokar pokopavali svoje mrtvece po prvem spopadu v gozdu. Tudi na pristavi je bilo, kakor da bi vse izumrlo. Nikjer ni bilo videti žive duše, samo dobro znano mukanje živine se mi je razlegalo prijazno nasproti.

S solznimi očmi sem šel preko dvorišča, skozi hlev, skozi izbe, — ki so me videle nekdanjega srečnega, — sedaj pa je bilo vse končano. S tresočimi koleni sem se približal sobici Katarine, ki se je nisem upal odpreti. Brez moči sem se naslonil na duri. Tu sem začul naenkrat od znotraj šepetanje, pritajen smeh, šum poljubov in objemov, — ravnotako kakor takrat, ko sem še sam vžival srečo. Ali je bila to samo živa domišljija, ali se je vršilo morebiti čarodejstvo, ki mi je hotelo v spominu še enkrat pričarati vso nekdanjo srečo? Hitro sem odprl duri in zagledal, kako je

sedela Katarina poleg novega velikega hlapca — tako blizu, — Peter Bureš, lasje bi ti vstali pokonci, kakor so meni, ako bi ju videl.“

Peter Bureš se je smehljaj, kmetje pa so se glasno režali. V razburjenosti si je Hinek roke oprostil vezi, pokrnil si lice z obema rokama in se ni zmenil za svojo okolico. Po nekaj minutah je temnega pogleda in ves bled nadaljeval:

„Ko sem skočil skozi duri v sobo, ne vem, kaj se je zgodilo, da sem takoj nato zagledal Katarino mrtvo pred svojimi nogami. Veliki hlapec je bil ves prepaden, vendar pa se ni upal položiti rok name, zbežal je v vas in kričal, da se je zgodil umor. Ko se je pozneje vrnil z nekaterimi ljudmi nazaj, sem sedel jokajoč ob truplu Katarine. — Občovanci so doživeli tega dne toliko žalosti, da ni zbudil umor Katarine nobene posebne pozornosti. Odpeljali so me mirno proč in zaprli v neko klet, da bi me ob prvi priliki odposlali v Prago in izročili sodišču. Kmečki advokat me je vprašal za ime, ki ga je sicer prav dobro vedel, zapisal ga z drugimi stvarmi na papir in me pustil v miru, kakor tudi drugi Občovanci, kajti imeli so dovolj opravka z vami. — Danes opoldne mi je prinesel kmečki advokat sam jed v klet. Bil je zelo prijazen z menoj in je vprašal, kako se počutim. Dejal je: Ubogi Hinek, tvoje mehko, nežno srce, četudi je iz same nežnosti zdijvalo, — te je napravilo moralca. Temu se sedaj ne more pomagati in naša dolžnost je, da te izročimo sodišču, da te sodi po pravici, — vendar se pa še moreš rešiti, kajti v tem brezpravnem času zmešnjav je mnogo sredstev.

Rešiti, sem dejal, nočem se rešiti, naj se me sodi po pravici.

Dobro, je dejal stari Mika, — toda na razne načine se prisoja pravica, na prijetne in neprijetne. Gotovo ti ne more biti vseeno, ali te izročimo gosposki in pisacem, ki te bodo vlačili semintja ter te končno v Pragi, v tujem mestu, obesili pred radovednimi meščani, ali pa tu doma, med ljudmi svoje vrste, umrješ pravične smrti pod rokami tebi enakih.

Seveda je to velika razlika in če se more tako zgoditi, kakor mi pravite, bi mi bilo gotovo ljubše.

No vidiš, je dejal Mika, to se lahko zgodi.

In kako?

Pusti, da te obesijo Dušničani, ako hočeš. Dušničani so zasedli pristavo ter gospodarijo sedaj v njej, kjer si bil ti nekdanj tako vesel in srečen s svojo Katarino. Odgnali so ži-

vino, ki si jo gojil, truplo tvoje Katarine leži še tamkaj in se ne more pokopati na dostojen način. Mi se moramo iznebiti teh neprijetnih gostov. Pregnati jih ne moremo, preveč trdno so zavarovani, mi jih moramo izvabiti iz pristave. Če bodo videli, da gori Dušnik, bodo vsi odhiteli s pristave, da bodo gasili svoje hiše.“

„Prebrisani lopov,“ je zamrmral Peter Bureš, „ne pozna še ogrskega Mihe. Ta se malo zmeni za gorečo vas in se ne zgane s svoje postojanke, četudi bi gorel ves svet.“

„In ti bi zažgal Dušnik, — je nadaljeval kmečki advokat. — Ti storiš dobro delo, ako nas rešiš teh gostov, obenem pa popraviš nekoliko vsaj svoj veliki greh, ker boš z lastno nevarnostjo za življenje preskrbel Katarini krščanski pogreb. Tvoja usoda je v tvojih rokah. Lahko se rešiš in zbežiš v širni svet, lahko pa dobiš tudi svojo pravico, pustiš se ujeti od Dušničanov, in zagotavljam te, da nimaš od Petra Bureša pričakovati milosti.

Zvečer je stari Mika zopet prišel, vzela mi kuto in dal drugo obleko. Pojdi sedaj, je dejal, ne da bi dalje izpraševal, ali hočem ali ne. In zaklenil je klet za menoj. Ne da bi vedel, kako in kaj, sem šel tja, kamor mi je pokazal z roko. Bilo mi je ves čas, kakor da bi plesal Katarinin duh pred menoj ter zahteval dostojen pogreb. Prišel sem pred Dušnik s smolo in žveplom v suknjiču, ki mi ga je oblekel Mika, in nisem še vedel, kaj naj storim ali ne, ali nameravam napraviti nov zločin ali dobro delo... Prišel sem bližje k hišam ter se zopet oddaljil, pri tem pa so me opazili in ujeli ter brez potrebe zvezali, — zakaj ne mislim na to, da bi vam pobegnil. In sedaj stori z menoj, Peter Bureš, kar misliš da moraš storiti.“

Kmetje, ki so od začetka smehljaje poslušali kapucince, so postali polagoma resnejši; zbudilo se jim je celo sočutje in napeto so poslušali, kaj bo odgovoril Peter Bureš ubogemu Hinku, ki je ves vdan pričakoval svoje usode. Peter Bureš pa je dejal: „Dober dečko si! Tvoja ljubezen in tvoji dogodki so te napravili napol norega in napol modrega. Norega, ker si se pustil zlorabiti od starega Mike za podlo dejanje, pri čemer si mislil, da delaš dobro, — modrega, ker zaničuješ življenje, kakor se mi zdi, ker greš s pogumom proti smrti, ki jo rad sprejmeš kot pravično kazen od tebi enakih, medtem ko se je braniš sprejeti iz ust neumnih in zabitih sodnikov, ki ne razumejo tvojega življenja, ki nimajo no-

benega usmiljenja s teboj in ki prebirajo pravico iz preperelih knjig. Naj se ti zgodi, kar ti edino prija — mi te bomo sodili. Obesili te bomo. Pokazati moramo tudi Občovancem, da nam ni do šale. Peljite ga na občovansko pot ter ga obesite pri izhodu iz gozda, da ga bodo videli iz vasi!"

Kmetje so se pri teh besedah svojega poglavarja prestrašeno zdrznili. Ugovarjati pa se niso upali, ker tudi niso vedeli, kaj naj bi sploh napravili s Hinkom. Samo stari Tomaž, ki je bil mehke narave, je vprašal obotavljaje: „Ali bi ne bilo dobro, če bi pred očmi Občovancev samo tako napravili, kakor da bi ga zares obesili? Saj bi tudi lahko visel nekoliko časa, ne da bi mu škodovalo, in potem bi ga..."

Dolgi Tomaž je hotel še nadalje razvijati svoj načrt o navideznem obešanju, toda kmetje so ga prekinili s svojim krohotajočim smehom, — in celo Hinek se je pri tem smehljajal.

„Ne,“ je dejal potem resno in odločno, „jaz sem se že sprijaznil z mislijo. Kaj naj mi bo še življenje? Pisarjem in gosposki nočem priti v roke, potikati se po svetu kakor Kajin ter videti vedno pred seboj mrtvo Katarino, kakor danes zvečer, tudi nočem, — in zato hočem umreti in sicer od vaših rok.“

„In tako se naj zgodi!“ je dejal Peter Bureš trdno in ukazujoče, stari Tomaž pa se je splazil na stran ter se zjokal. Obsojenec se je na široko prekrižal, kmetje, ki so ga pripeljali, so ga zopet obstopili ter odšli z njim v gozd proti Občovu. Hinek-Celestin je ves čas med potjo molil in tudi njegovi spremljevalci so molili z njim.

Po preteku dobre ure so se vrnili mrki in molčeči v taborišče nazaj. Malomarno so jim visele puške z ramen, nekateri so mrmrali predse različne narodne napeve, drugi so prišli s sklenjenimi rokami in so šepetali molitve. Stari Tomaž jim je šel nekaj korakov nasproti in ko je videl njihove mrke in blede obraze, se je zjokal na glas. Prišleci so se vlegli na mah ter skušali zaspati. „Dobro bi bilo, če bi pustili brati zanj mašo!“ je menil tiho Tomaž. „Stari od kladva je imel zopet prav!“ je govoril Vlah. „Že zvečer je rekel, da piha veter, kakor da bi imel biti kdo obešen. Sedaj, ko se je to zgodilo, se ne gane niti sapica več.“

In res se je veter popolnoma polegel. Okoli plapolajočega ognja so sedele žene in dekleta iz vasi, ki jih je zbudilo vpitje „ogenj, ogenj“, ko so vjeli Hinka, in ki so se radovedne pridružile sprevodu. Mehki Tomaž,

ki je hodil solznih oči med njimi, je zbudil kakor med moškimi tudi pri njih žalostne misli ob smrti ubogega, zaljubljenega Celestina. Sedele so tiho na fleh ter zrle v žareče oglje, od časa do časa pa je zadel bojazljiv, toda nevoljen pogled Petra Bureša. Stari od kladva, ki je hotel pregnati neprijetno razpoloženje, se je vsedel k njim k ognju ter je menil, da ogenj sam ne zadošča, da bi pregnal jutranji hlad, da se je treba ogreti s pripovedovanjem in pravljicami. Ne da bi se dolgo pripravljaj, je pričel z enakomernim glasom pripovedovati pravljico o Blanskem gozdu.

Žalostno in mračno je bilo še pred nedolгим časom v Blanskem gozdu, v oni dolgi gozdnati pokrajini, ki se razprostira več milj daleč preko gora in dolin sredi lepe zelene Češke. Takrat je bilo še mnogo krajev, kjer še ni zazvenela sekira. Pradavna drevesa so izumirala kakor ljudje, podrti slučajno v ponočnih nevihtah, razklana od strel ali onemogla od starosti. Padala so in na tisoče cvetlic in divjih rastlin je vzkliko iz njihovih trupel, dokler jih ni pokrilo odpadlo jesensko listje. Na pečinah, ki so se dvigala ponekod iz temine gozda, so še gnezdili orli in ogromni jastrebi, v zimskem času pa je odmeval gozd od tulenja volkov, ki so se pridrvili v celih tolpah iz gora. Jeleni in srne, ki jih takrat ni bilo samo v gozdih, obdanih s plotovi, so se pasli po rebrili, ki so na mnogih krajih prekinjale temni gozd kakor srečni otoki v puščavi. Tihe samote ni motilo toliko vasi, kakor dandanes, le tupatam so bile posamezne ogljarske kočice, ki pa so jih po končanem delu v jeseni zopet podrli ali pa pustili razpasti, kovaška kladva ali pa lovske hišice.

V enem teh lovskih domov ob robu gozda pod gričem, ki ga je označevalo že od daleč ogromno jelenje rogovje na strehi, je bival takrat star veteran. Kakor je nekdanj lovil poganske Turke pod princem Evrogenom, tako se je hotel tudi tu boriti z medvedi in volkovi ter varovati gozd svojega gospodarja in ce-

sarja pred poganskimi tolpmi divjih lovcev. A dolgo ni opravljal tega posla. Dostikrat se mu je v samoti odprla kaka rana, ki mu jo je prizadel pred leti turška sablja damaščanka ali pa svinec iz puške kakega nevernika, ali pa ga je napadlo hujše kakor medvedi in volkovi trganje po kosteh, ki ga je prinesel domov iz mrzlih noči, prebitih v Bolgariji. Ob takih prilikah je sedel doma v velikem naslonjaču, pretkanem s cvetlicami ter je kričal in klel pri vsakem gibljaju Turke in vse pogane, pri čemer je žalostno pogledoval na svoje puške, ki so visele brez posla po stenah.

Poravnajte naročnino!

Izdaja konzorcij »Ljudskega tednika«.
— Odgovorni urednik Fr. Jereb. —
Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

Nov pisalni stroj

znamke »UNDERWOD« se prodaja.
Naslov pove uprava lista.

Kupijo se

brzojavni drogi, bukov in hrastov les z navedbo cene in mere. Ponudbe na upravo lista.

Kupim

vsako množino tramov in vseh vrst rezanega in okroglega lesa. — Ponudbe z »noto«, obveznimi cenami in dobavnim časom pod »Prodaj« na upravo »Ljudskega tednika«.

EKSPORT

„JUGOEKSIM“

IMPORT

trgovska družba

Vekoslav Pele in drugovi v Ljubljani, Vegova ulica 8

Trgovina s specerijskim, kolonijalnim, materijalnim blagom, deželnimi in poljskimi pridelki ter izdelki, mlevskimi izdelki, lesom in lesnimi izdelki ter manufakturo na debelo.